



EUROOPA ÜHENDUSE ÖKOMÄRGISE TAOTLEMINE

Juhendmaterjal ettevõtjatele



Tallinn 2006

EESSÕNA

Käesoleva juhendmaterjali eesmärk on tutvustada Eesti ettevõtjatele ökomärgist ja selle olulisust tootjatele ning anda juhiseid Euroopa Ühenduse (EÜ) ökomärgise taotlemiseks. Lisaks EÜ ökomärgisele on tutvustatud ka muid ökomärgiseid ning ökomärgiste seotust selliste valdkondadega nagu keskkonnahoidlik tootearendus, keskkonnahoidlikud hanked, keskkonnajuhtimissüsteemid, keskkonnavalase teabe levitamine jne.

Käesolev juhendmaterjal on tutvustav materjal nendele ettevõtjatele, kes on huvitatud EÜ ökomärgise taotlemisest ning soovivad saada selle kohta üldist teavet. Paari tooterühma näite toel tutvustatakse ettevõtjatele EÜ ökomärgise andmise kriteeriumeid ning läbitakse kriteeriumidele vastavuse hindamise protsess konkreetse tooterühma (käsinõudepesuvahend) näitel. Ökomärgise taotlemiseks tuleb aga lähemalt tutvuda EÜ ökomärgise määrusega 1980/2000/EÜ ning järgida täpselt valitud tooterühma kriteeriumeid, mis on iga tooterühma kohta kehtestatud Euroopa Komisjoni otsusega. Kõik otsused on saadaval ka eesti keeles.

Juhendmaterjal annab ka vihjeid ökomärgise taotlemise ja kasutamise kohta seotud kulude kohta.

Juhendmaterjal on koostatud projekti *Euroopa Ühenduse ökomärgise rakendus Eestis* raames. Suur tänu projektis pilootettevõtetena osalenud AS-ile ESTKO, AS-ile ESKARO ja Soomaa hostelile, kelle kogemusi on juhendmaterjali kirjutamisel kasutatud.

Juhendmaterjali on koostanud Säästva Eesti Instituut (SEI-Tallinn) ja selle koostamist on rahastanud Eesti Keskkonnaministeerium ja Keskkonnainvesteeringute Keskus.



Säästva Eesti Instituut

SISUKORD

| | |
|---|-----------|
| 1 ÖKOMÄRGIS | 1 |
| 1.1 MIS ON ÖKOMÄRGIS? | 1 |
| 1.2 MILLEKS ÖKOMÄRGIS? | 2 |
| 1.3 TOOTE OLELUSRINGI KESKKONNAMÕJU | 3 |
| 1.4 LEVINUMAD ÖKOMÄRGISED | 5 |
| 1.5 ÖKOMÄRGISE SEOTUS TEISTE VALDKONDADEGA | 7 |
| 2 EUROOPA ÜHENDUSE ÖKOMÄRGIS – LILLEKE | 11 |
| 2.1 EÜ ÖKOMÄRGISE EESMÄRK | 11 |
| 2.2 ÕIGUSLIK TAUST | 12 |
| 2.3 TOOTERÜHMAD JA NENDE KRITEERIUMID..... | 13 |
| 2.3.1 Tooterühmad | 13 |
| 2.3.2 Tooterühmade kriteeriumid | 14 |
| 3 EÜ ÖKOMÄRGISE TAOTLEMINE | 17 |
| 3.1 ENNE TAOTLEMIST | 17 |
| 3.2 KES VÕIVAD ÖKOMÄRGIST TAOTLEDA ? | 17 |
| 3.3 TAOTLUSE KOOSTAMINE | 18 |
| 3.3.1 Kriteeriumidele vastavuse hindamine..... | 18 |
| 3.3.2 Taotlus-ja tõendusdokumendid..... | 24 |
| 3.3.3 Taotluse esitamine | 26 |
| 3.4 TAOTLUSE HINDAMINE JA ÖKOMÄRGISE SAAMINE..... | 26 |
| 3.5 ÖKOMÄRGISE KASUTAMINE (LEPINGU SÕLMIMINE) | 27 |
| 3.6 ÖKOMÄRGISEGA SEOTUD KULUD..... | 28 |
| 3.7 JÄRELEVALVE JA EDASISED TEGEVUSED | 31 |
| 4 KASUTATUD MATERJALID JA ABITEAVE | 33 |
| LISAD | |

1 ÖKOMÄRGIS

1.1 Mis on ökomärgis?

Ökomärgis on tähis, mis kinnitab toote või teenuse keskkonnasõbralikkust. Ökomärgis antakse tootele või teenusele,¹ mis avaldab keskkonnale vähem negatiivset mõju kui samaväärne märgiseta toode või teenus.

Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon (ISO)² jagab keskkonnaga seotud märgised kolme tüüpi:

- I tüüp: ökomärgised³ (ISO standard 14024)
- II tüüp: isedeklareeritavad märgised⁴ (ISO 14021)
- III tüüp: keskkonnateatised⁵ (ISO 14025)

Ökomärgist (I tüüp) peetakse kõige rangemaks keskkonnamärgiseks. See on vabatahtlikkuse alusel taotletav ning toodetele ja teenustele erapooletu institutsiooni poolt antav märgis. Teave toote või teenuse keskkonnasõbralike omaduste kohta antakse edasi sümbolina, mida võib kasutada tootel, toote pakendil, etiketil, tootega kaasnevates dokumentides, reklaamis. Ökomärgis antakse tootele või teenusele, mis vastab kehtestatud kriteeriumidele, ökomärgise andmise otsuse langetamisel lähtutakse toote või teenuse olulusringist.

Praegu eksisteerib üle maailma umbes 40 ökomärgiseskeemi. Kõige tavalisemad on riigisisese skeemi, millega võivad ühineda ka teiste riikide tootjad ja teenusepakkujad. Välja on töötatud ka kaks regionaalselt kasutatavat ökomärgise andmise skeemi: Euroopa Ühenduse ökomärgise andmise süsteem ning Põhjamaade Luige märgise süsteem.

Isedeklareeritavate märgiste (II tüüp) puhul on tegemist tootja või teenuse osutaja kinnitusega toote keskkonnasõbralike omaduste kohta. Üldjuhul kirjeldatakse toote või teenuse üksikut keskkonnaaspekti, näiteks energiakasutust, taaskasutatud materjali sisaldust vms (nt energiamärgis kodumajapidamisseadmetel). Teave toote omaduste kohta võib olla sümbolite, graafikute vms kujul.

¹ Edaspidi kasutatakse terminit *toode* nii toote kui teenuse tähenduses.

² *International Standardization Organization*, <http://www.iso.org>

³ Inglise *environmental labelling*.

⁴ Ka *keskkonnaväide*; ingliskeelne *self-declared environmental claim*.

⁵ Ka *keskkonnadeklaratsioon*; ingliskeelne *environmental declarations*.

Isedeklareeritav märgis on vähem usaldusväärne, kuna esitatud teavet ei kinnita ega kontrolli sõltumatu institutsioon, kuid vajaduse korral peab tootja suutma esitatud teabe tõesust tõestada.

Keskkonnateatis (III tüüp) on tootja või teenuste osutaja vabatahtlikult koostatud deklaratsioon oma toote või teenuse omaduste kohta. Tegemist on mõnest leheküljest koosneva materjaliga, mis teavitab toote valmistamiseks vajaliku tooraine hankimisest, kasutatud materjalide koostisest, energiakasutusest, tootest tulenevatest heitmetest, toote keskkonnamõjust jms, andmata sealjuures hinnangut toote omaduste kohta. Teatise toodud teave põhineb toote või teenuse olulusringi hindamisel,⁶ mille tõendab sõltumatu osapool.

Erinevalt ökomärgistest on keskkonnateatis kasutatav kõikide toodete ja teenuste puhul. Teatise võib koostada nii tooraine, tooteahela komponentide kui ka lõpptoote kohta. Kui ökomärgised on põhiliselt mõeldud tarbijatele, siis keskkonnadeklaratsioonid on mõeldud eelkõige äripartneritele.

Ökomärgise ja teiste keskkonnamärgiste **eesmärk** on:

- edendada tooteid, mida kasutades on võimalik vähendada negatiivset mõju keskkonnale (võrreldes sama tooterühma muude toodetega)
- aidata sellega kaasa loodusvarade tõhusale kasutamisele ning keskkonnakaitse kõrgele tasemele
- tarbijate ja tootjate keskkonnateadlikkuse tõstmine
- mõjutada turgu keskkonnahoidlikkuse suunas.

1.2 Milleks ökomärgis?

Peale keskkonna säästmise on ökomärgise taotlemiseks tootjal veel mitmeid (majanduslikke) põhjusi. Ökomärgise andmise süsteeme on küll erinevaid, kuid üldjuhul annavad need tootjale järgmisi eeliseid.

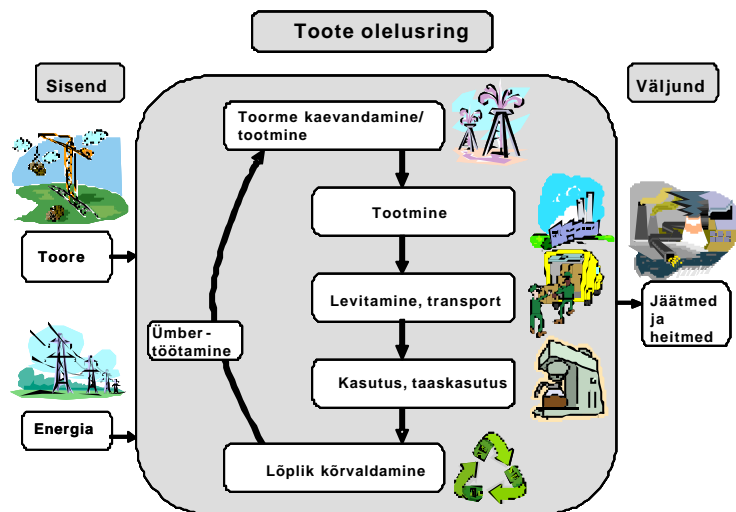
1. Ökomärgis tõestab tarbijale, et sinu toode on keskkonnasõbralikum kui teised samasse tooterühma kuuluvad tooted.
2. Ökomärgis on usaldusväärne, kuna selle annab välja sõltumatu organisatsioon, toetudes adekvaatsele teabele ja teadusuuringutele.
3. Ökomärgis teavitab tarbijat, et tootja hoolib keskkonnast ning tõstab ettevõtte mainet. Keskkonnateadlikud tarbijad on sageli lojaalsed ökomärgisega toodetele.

⁶ Olulusringi hindamiseks ei pea kasutama kindlalt piiritletud olulusringi hindamise meetodit (LCA), vaid võib kasutada ka muid meetodeid.

4. Ökomärgis eristab toote teistest samaväärsetest ning annab turueelise.
5. Ökomärgise kriteeriume võidakse kasutada (riigi)hangete dokumentides (vt ptk 1.5), seega on lihtne tõestada ökomärgisega toote keskkonnanäitajaid.
6. Toote keskkonnamõju hindamine ökomärgise taotlemise protsessis toob esile parendamise võimalused (nt tehnoloogia muutmine) ning üldjuhul tõhustab ka ressursikasutust (s.t hoiab kokku raha).

1.3 Toote olelusringi keskkonnamõju

Kõikidel toodetel on mõju keskkonnale. Toote mõju keskkonnale tehakse kindlaks toote kogu olelusringi jooksul avalduva keskkonnamõju uurimisega. Toote olelusring⁷ on toote järjestikused ja omavahel seotud etapid alates toorme hankimisest või loodusvarade kaevandamisest kuni toote lõpliku kõrvaldamiseni (prügimäele ladustamiseni) (vt joonis 1). Erinevatel toodetel on keskkonnale erinev mõju, mis ilmneb olelusringi erinevates etappides.



Joonis 1. Toote olelusring

⁷ Ka olelustusükkel, elutsükkel.

Kui võrrelda kohvimasina kaht olelusringi etappi – toote valmistamist ning toote kasutust –, siis ilmneb märksa suurem keskkonnamõju kasutuse jooksul.

Selgitus: kohvimasina **valmistamiseks** kulub keskmiselt 1 kg plasti, 0,1 kg alumiiniumi, 0,3 kg metalli, 0,4 klaasi. 1 kg plasti tootmiseks kulub 1,5–2,5 kg naftat. Kohvimasin **kasutab** oma kasutusea jooksul keskmiselt 7 kg paberfiltreid ja 300 kWh elektrienergiat, mille tootmiseks kulub 60 kg naftat.

Olelusringi hindamine kindla meetodina on küllaltki aja- ja ressursimahukas. Andmete kogumine ja analüüsimine on kallis; kasutatakse spetsiaalseid tarkvaraprogramme,⁸ mis võib väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele käia üle jõu. Olelusringi hindamine võib piirduda ka toote olelusringi visandamise, sisend-väljundanalüüsi tegemisega erinevatele etappidele ning olulisemate keskkonnamõjude väljaselgitamisega (valides sobivad indikaatorid, nt energiakasutus). Oluline on olelusringi lähenemise omaksvõtmine, mitte pisidetallidesse laskumine. EÜ ökomärgise kriteeriumide loomisel on püütud arvestada kogu toote olelusringi, näiteks lisaks toote koostisele pööratakse tähelepanu ka pakendamisele.

Keskkonnamõju vähendamise võimalused

Tootest tuleneva keskkonnamõju vähendamise võimalusi on kõige parem selgitada LiDS-ratta abil (vt joonis 2 lk 8). Kuigi LiDS-ratas visualiseerib keskkonnanõudliku tootearenduse strateegiaid, aitab see anda ülevaadet toote keskkonnamõju vähendamise võimalustest, järgides toote olelusringi etappe.

1. Toote kavandamine (disain)

- Materjali kulu/koguse vähendamine tootes
- Keskkonnasõbralikuma materjali/toorme kasutamine tootes (nt ohutumate materjalide/kemikaalide kasutamine, taaskasutatud/korduskasutatud materjali või toorme kasutamine)

2. Tootmisprotsess

- Tootmistehnoloogiate optimeerimine
- Materjalikasutuse vähendamine
- Ohutumate materjalide kasutamine
- Energia ja vee kokkuhoid
- Jäätmete vähendamine
- Õhkuheite vähendamine

⁸ Näiteks *SimaPro* (<http://www.pre.nl/simapro>).

3. Toote pakendamine

- Pakendamise optimeerimine (nt pakendi kasutuse/koguse vähendamine, taaskasutatava/korduskasutatava pakendi kasutamine)

4. Toote levitamise/vedu

- Toote levitamise/veo optimeerimine (nt keskkonnasõbralikuma veovahendi valik, logistika optimeerimine)

5. Toote kasutamine/tarbimine

- Mõju vähendamine toote kasutamise ajal (nt väiksem energiatarbimine, kulumaterjalide vähesem tarbimine, keskkonnasõbralikumate kulumaterjalide kasutamine)
- Toote esmase kasutusea pikendamine/optimeerimine (nt toote kvaliteedi parandamine ja kestvuse suurendamine, kergem korashoiu, hoolduse ja parandamise võimalus, toote uuendatavus (nt osiste vahetamise võimalus), klassikaline disain (pikemaajaline kasutus), tugevad sidemed tarbijaga, nt hooldusteenuse pakkumine)

6. Toote kasutusest kõrvaldamine/tekkinud jäätmete käitlemine

- Toote kasutusea optimeerimine (nt toote või selle koostisainete/materjalide korduskasutamine, materjali taaskasutamine, toote osadeks lahtivõtmine, toote ümbertöötamine, homogeensete (sarnaste omadustega) materjalide kasutamine, tootest tekkinud jäätmete ohutu põletamine ja kõrvaldamine, biolagunevate materjalide kasutamine).

1.4 Levinumad ökomärgised

Erinevaid ökomärgiseskeeme on maailmas hinnanguliselt 40. Enamik neist on rahvuslikud (nt Hollandi, Saksamaa, Jaapani jne ökomärgised), mõni on regionaalne. Regionaalsed ökomärgiseskeemid on Põhjamaade Luik (Taani, Norra, Rootsi, Soome, Island) ja Euroopa Ühenduse ökomärgis (EÜ liikmesriikidele, vt ptk 2).

Tuntumad ökomärgised (I tüüpi märgised) Eestis on järgmised.

Põhjamaade märgis Põhjamaade Luik (Svanen)



Üks edukamaid ökomärgisesüsteeme on Põhjamaade Luik, mille lõi 1989. aastal Põhjamaade Ministrite Nõukogu – ökomärgise väljaandja ja kriteeriumide uuendaja.

Luigemärki saab taotleda üle 60 tooterühmas alates pesuvahenditest ja pehmepabertoodetest kuni mööbli ja majutusteenusteni. Lisateave: <http://www.svanen.nu>

Saksamaa ökomärgis Sinine Ingel (Blauer Engel)



Saksamaa rahvuslik ökomärgis on vanim keskkonnaga seotud märgis, mis loodi juba 1977. aastal. Sinise Inglise märki annab välja föderaalne keskkonnaagentuur.

Praeusel hetkel saab Sinise Inglise märki taotleda üle 80 tooterühmas. Lisateave: <http://www.blauer-engel.de>

Rootsi Looduskaitseühingu ökomärgis Hea Keskkonnavalik (Bra Miljöval)



1987. aastal leidis Rootsi Looduskaitseühing, et tarbijal peab olema võimalus valida keskkonnasõbralikumaid tooteid. Tõuke keskkonnakriteeriumide väljatöötamiseks esimesele tootele – paberile – andis teadmine, et paberi pleegitamine klooriga kahjustab (vee)keskkonda ja Läänemere seisundit. Esialgu koostati vaid nimekirja paberitoodetest, mis vastasid nõuetele (eelkõige kloori sisaldusele tootes). 1992. aastal hakati aga välja andma Hea Keskkonnavaliku märgist, mida tootjad saavad panna oma pakendile. Praegu antakse märgist 13 lõpptarbijale suunatud tooterühmas (nt puhastusvahendid, paber, seebid ja šampoonid, kauba- ja sõitjatevedu). Lisateave: <http://www.snf.se>

EÜ ökomärgiseskeem teeb pidevat koostööd teiste (rahvuslike) ökomärgiseskeemidega ning nad ei välista üksteist. Kui tootel on mitu ökomärgist, esitatakse need tootel kõrvuti.

Mitmed märgised on ökomärgistega sarnased, kuid ei vasta täpselt ökomärgise nõuetele, s.t need ei arvesta kogu toote olusringi ning neid antakse kindlatele toodetele. Sageli on need seotud pigem ühe etapi – tootmisprotsessi ja tegevusega.



Ökotex. Spetsiifiline tekstiiltoodete märgis (seab tingimused põhiliselt ohtlike ainete kasutamisele tootes)

Lisateave: <http://www.oeko-tex.com>



FSC. Märgis puittoodetel, ehitusmaterjalidel (viitab keskkonnasõbralikult majandatud metsast saadud puidule)

Lisateave: <http://www.fsc.ee>



Roheline Võti. Majutusasutustele antav märgis

Lisateave: <http://www.visitestonia.com/green/>



Ehtne ja huvitav Eesti (EHE). Eesti turismitoodete märgistamise süsteem

Lisateave: <http://www.ecotourism.ee/ehe/>

Paljud toodetel olevad märgised annavad küll vajalikku teavet, aga need ei ole ökomärgised ega näita otseselt, kas toode on keskkonnasõbralikum kui mõni teine samasse tooterühma kuuluv toode. Osa märgiseid on tootel/pakendil kohustuslikud, osa on tootja enda loodud, osa on lihtsalt informatiivsed (vt lisa 1).

1.5 Ökomärgise seotus teiste valdkondadega

Terviklik tootepoliitika

Terviklik tootepoliitika (*Integrated Product Policy, IPP*⁹) on Euroopas 1990ndatel tekkinud uus poliitikavaldkond, mille eesmärk on ühtse keskkonnavalase tootepoliitika väljatöötamine Euroopa tasemel.¹⁰ IPP keskendub tootele, sellest tuleneva keskkonnamõju vähendamisele kogu oleusringi kestel ning mitmesuguste vahendite rakendamisele turu keskkonnahoidlikumaks muutmiseks. Tervikliku tootepoliitika alla käivad nii kohustuslikud kui ka vabatahtlikud keskkonnameetmed, sh toote oleusringi hindamise meetodid, ökomaksureform (tootega seotud ressursi- ja saastetasud), keskkonnahoidlikud (riigi)hanked, keskkonnahoidlik tootearendus (ökodisain), tootega seotud keskkonnateabe edastamine – ökomärgised ja keskkonnaaruandlus, keskkonnajuhtimis-süsteemid jms.

Keskkonnavalase teabe levitamine

Tänapäeva maailmas on tarbija muutunud üha teadlikumaks ning nõuab tootjatelt teavet keskkonnategevuse ning toodete ja teenuste keskkonnanäitajate kohta. Paljud tootjad on hakanud välja andma keskkonnaaruandeid ning teavitavad tarbijaid oma toodete keskkonnasõbralikkusest.

Ökomärgise üks peamisi eesmärgi on anda tarbijatele usaldusväärset teavet toote keskkonnanäitajate kohta. Kuna ökomärgise andmise kriteeriumid on ranged, toetatakse teadusuuringutele ja toote hindamisel arvestatakse kogu toote oleusringist ("sünnist surmani") tulenevat keskkonnamõju, on ökomärgis usaldusväärne märgis tootel. Ökomärgisega toote puhul on n-ö targemad inimesed juba analüüsinud ja andnud hinnangu toote keskkonnasõbralikkusele ning tarbija ei pea

⁹ Euroopa Liidu IPP kodulehekülj: <http://europa.eu.int/comm/environment/ipp>

¹⁰ Eestis on tervikliku tootepoliitika rakendamise ja edendamise eest vastutav Keskkonnaministeerium.

lugema pikka teksti või küsima lisateavet toote omaduste kohta. Sümboli kujul esitatav teave hakkab tarbijale kergesti silma ja lihtsustab valiku tegemist.

Üha enam ökomärgisega tooteid valides mõjutab tarbija turgusid ning tootjad on sunnitud rahuldama tarbijate nõudmisi. Seega aitab keskkonnasõbralike toodete valik kaasa tootearendusele ning uuenduslikkusele.

Keskkonnahoidlik tootearendus

Keskkonnahoidlik tootearendus (ingl k *eco-design, Design for the Environment*) võtab toote kavandamisel ja arendamisel süstemaatiliselt arvesse keskkonnaaspekte kogu toote oleusringi jooksul (alates materjalivalikust kuni toote lõpliku kõrvaldamiseni). Keskkonnahoidliku tootearenduse suur pluss on see, et juba toote kavandamise etapis hinnatakse võimalikke keskkonnamõjusid ning üritatakse neid ennetada ja vähendada. Keskkonnahoidliku tootearenduse võimalused on koondatud LiDS (*Life Cycle Design Strategies*) rattasse, milles esitatud strateegiad on esitatud oleusringi järgides ning on rakendatavad samm-sammult (vt joonis 2 ja ptk 1.3).



Joonis 2. Keskkonnahoidliku tootearenduse strateegiad (LiDS rata)

Keskkonnajuhtimissüsteemid

Keskkonnajuhtimissüsteem (KKJS) on osa organisatsiooni üldisest juhtimissüsteemist, mis sisaldab organisatsiooni keskkonnategevusega seotud struktuuri, tegevuskavasid, vastutust, toiminguid, protseduure, protsesse ning ressursse, mis on vajalikud süsteemi rakendamiseks ja toimimiseks. Tuntumad keskkonnajuhtimissüsteemid on ISO 14001 (Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni loodud rahvusvaheline standard) ja EMAS (Euroopa Liidu määrusele tuginev keskkonnajuhtimis- ja -auditeerimissüsteem¹¹).

Tunnustatud keskkonnajuhtimissüsteemidele (ISO 14001, EMAS) toetudes saab organisatsioon rakendada tootele orienteeritud KKJS-i (kasutatakse ka lühendit POEMS¹²). Keskse kohal on seejuures toode või teenus, mitte ettevõtte tootmisprotsess. Tootele suunatud keskkonnajuhtimissüsteem pakub suurepäraselt toetussüsteemi keskkonnahoidlikuks tootearenduseks ning ökomärgise taotlemiseks vajaliku teabe saamiseks.

Kõikides Euroopa Komisjoni poolt kehtestatud tooterühmade kriteeriumide otsustes soovitatakse pädevatel asutustel taotluste hindamisel ja kriteeriumide täitmise kontrollimisel võtta arvesse tunnustatud keskkonnajuhtimissüsteemi olemasolu (kuigi juhtimissüsteemi rakendamist ei ole nõutud). Kui ettevõtte on EMAS-registreeritud või omab ISO 14001 sertifikaati, võib ta saada ökomärgise taotlemisel soodustusi (vt ptk 3.6).

Keskkonnahoidlikud riigihanked

Keskkonnahoidlikud riigihanked (*Green Public Procurement*, GPP¹³) on hanked/ostud, mille puhul riik tarbijana integreerib keskkonnanõuded oma hangetesse, et vähendada oma tegevusest (ostudest) tulenevat keskkonnamõju. Riik on suur tarbija – avaliku sektori kogutarbimine moodustas Eestis 2004. aastal ligikaudu 15% (22 miljardit krooni) sisemajanduse koguproduktist. Riigil lasub kohustus maksumaksja rahaga säästlikult ja otstarbekalt (sh keskkonda säästes) ümber käia.

Üks lihtsamaid mooduseid keskkonnanõuete lisamiseks hangetesse on kasutada ökomärgise kriteeriumeid. EÜ riigihangete direktiivid¹⁴ võimaldavad sõnaselgelt kasutada tulemuslikkusel põhinevate ja

funktsionaalsete keskkonnanõuete määramisel ökomärgise andmise kriteeriumeid. Ökomärgise kriteeriumeid võib kasutada tehnilise kirjelduse koostamisel, tehnilisele kirjeldusele vastavuse tõestusvahendina, hankedokumentide hindamisel jms.

Samas ei saa tootjatelt nõuda, et nende toodetel oleks ökomärgis või need vastaksid täielikult ökomärgise nõuetele. Alati tuleb arvesse võtta ka muid sobivaid tõendeid, näiteks tunnustatud asutuse katsearuannet või tootja tehnilist toimikut. Seetõttu tuleks hankedokumentidesse ökomärgise kriteeriumide nõude juurde lisada väljend “või samaväärne”. Siiski on ökomärgist omaval ettevõttel märkimisväärsed eelised, kuna ettevõtte peab suutma andmete samaväärsust tõestada.

¹¹ *Eco-Management and Auditing Scheme* (EMAS).

¹² *Product-oriented Environmental Management System*(POEMS).

¹³ Euroopa Liidu GPP kodulehekülg: <http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>

¹⁴ 2004/18/EÜ ja 2004/17/EÜ.

2 EUROOPA ÜHENDUSE ÖKOMÄRGIS – LILLEKE

2.1 EÜ ökomärgise eesmärk

Euroopa Ühenduse Lilleke võeti kasutusele 1992. aastal. Praegu on jõus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1980/2000. Lillekese andmist koordineerib Euroopa Liidu Ökomärgise Komisjon (EUEB). EUEB töötab välja ja vaatab läbi ökomärgise andmise kriteeriumid ning hindamis- ja kontrollinõuded. EUEB-sse kuuluvad liikmesriikide pädevate asutuste, konsultatsioonifoorumi ja huvirühmade (tarbijad, valitsusvälised organisatsioonid, tööstus jne) esindajad. Euroopa Komisjoni vastutada on EUEB sekretariaadi töö organiseerimine.

Euroopa Ühenduse ökomärgise **eesmärk** on propageerida keskkonda vähem mõjutavate toodete arendamist, tootmist, reklaamimist ja kasutust. Samas pakub see tarbijatele paremat teavet toote keskkonnamõju kohta ning lihtsustab valikute tegemist.

Euroopa Ühenduse ökomärgise kriteeriumid on välja töötatud 23 tooterühmale ning väljatöötamisel on 4 (vt pkt 2.3).

EÜ ökomärgis on Euroopa-keskne, kuid seda võivad taotleda ka Euroopa-välised riigid. See kehtib kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides, lisaks ka Norras, Islandil ja Liechtensteinis.

Liikmesriikidel on kohustus propageerida ökomärgist ja luua pädev asutus, kelle ülesanne on anda välja EÜ ökomärgist.

Lisaks peatükis 1.2 mainitule on Euroopa Ühenduse ökomärgise eelis see, et märgis on Euroopa Liidu turul tunnustatud ja usaldusväärne nii keskkonnaorganisatsioonide, avaliku sektori kui ka tarbijate silmis. EÜ ökomärgise tootekriteeriumid vaadatakse regulaarselt üle, et arvestada tehnoloogia ning teaduse arengut. Üldjuhul luuakse sedavõrd ranged kriteeriumid, et turul vastavad nendele ainult 1/3 tooterühma toodetest. See tagab, et ökomärgisega tooted on tõepoolest teistest sama funktsiooniga toodetest keskkonnasõbralikumad ning ei teki olukorda, kus kõigil tooteil võib olla ökomärgis. Loomulikult on raske tõmmata piiri täpselt 1/3 toodete juures, kuid pigem näitab see soovi olla selekteeriv ning et ainult parimad (keskkonnasõbralikumad) tooted saavad ökomärgise.

Uuringud näitavad, et viiest Euroopa tarbijast neli sooviks osta keskkonnasõbralikumaid tooteid, mille on märgistanud sõltumatu osapool.

Peale selle soodustab Euroopa Liit ökomärgise levikut Euroopa siseturul ning pakub ettevõtjatele mitmeid võimalusi parandada oma turupositsiooni mitmesuguste kampaaniate abil.

EÜ ökomärgis on:

- organisatsioonidele **vabatahtlik**
- **selekteeriv**, s.t ökomärgis antakse kõige keskkonnasõbralikumatele toodetele. Kriteeriumeid vaadatakse teatud perioodi tagant üle ning üldjuhul ei tohiks turul olla ökomärgisega tooteid rohkem kui 1/3 ühe tooterühma toodetest.
- **usaldusväärne**, kuna toetub teadusuuringutele ja adekvaatsetele andmetele ning selle on aktsepteerinud keskkonnaorganisatsioonid, avalik sektor ja äriühingud; annab sõltumatu osapool.

2.2 Õiguslik taust

Ökomärgise taotlemine on ettevõtetele vabatahtlik, kuid Euroopa Liidu liikmesriikidel on kohustus luua toimiv süsteem, mis võimaldaks ettevõtetal ökomärgist taotleda ja kasutada. Euroopa Ühenduse ökomärgiseskeem toimib Eestis vastavalt Euroopa Ühenduse ökomärgise määrusele (1980/2000/EÜ),¹⁵ mis on üle võetud ka Eesti õigusesse. Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele¹⁶ on ökomärgise andmise pädevaks asutuseks Eestis Keskkonnaministeerium edasivõlvitamise õigusega Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutusele, s.t **Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskusele (ITK)**.¹⁷

Pädeva asutuse ülesanded on:

- osaleda Euroopa Ühenduse ökomärgise andmise kriteeriumide väljatöötamisel
- jagada ettevõtetele teavet ökomärgise taotlemisest
- menetleda ökomärgise taotlusi
- sõlmida ökomärgise kasutamise lepinguid
- korraldada ökomärgise kasutamise kontrollimist
- osaleda temaatilistel üritustel.

Liikmesriikidel on ka kohustus ökomärgist tutvustada ja propageerida. Mõnes riigis on see kohustus üle antud pädevale asutusele, Eestis tegeleb sellega Keskkonnaministeerium (keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakond).

¹⁵ Euroopa Ühenduse Teataja (EÜT) L 237, 21.09.2000, lk 1–12.

¹⁶ RTI, 24.03.2005, 15, 87.

¹⁷ <http://www.keskkonnainfo.ee>

2.3 Tooterühmad ja nende kriteeriumid

2.3.1 Tooterühmad

EÜ ökomärgist võib taotleda nii toodetele kui ka teenustele.

Euroopa Ühenduse ökomärgise andmise kriteeriumid on välja töötatud 23 tooterühma jaoks ning väljatöötamisel on 4 (tabel 1).¹⁸ Kuna ökomärgis on suunatud peamiselt lõpptarbijale, on kriteeriumid loodud enamasti kodumajapidamisega seotud toodetele.

Tabel 1. EÜ ökomärgise tooterühmad

| Okomärgise kriteeriumidega tooterühmad | Kriteeriumid väljatöötamisel |
|--|------------------------------|
| Puhastusvahendid: | |
| universaalpuhastusvahendid ja sanitaarsõlmede puhastusvahendid | seebid ja šampoonid |
| nõudepesumasinate kasutatavad pesuvahendid | |
| käsinõudepesuvahendid | |
| pesu pesemiseks ettenähtud pesuained | |
| Seadmed | |
| nõudepesumasinad | soojuspumbad |
| lambid | |
| personaalarvutid | |
| kandearvutid | |
| külmikud | |
| telerid | |
| tolmuimejad | |
| pesumasinad | |
| Paberitooted | |
| koopia- ja joonestuspaber | trükitud paber |
| pehmepabertooted | |
| Kodu ja aed | |
| madratsid | mööbel |
| kõvad põrandakatted | |
| sisevärvid ja -lakid | |
| mullaparandusained ja kasvusubstraadid | |
| Riietus | |
| tekstiiltooted | |
| jalatsid | |
| Turism | |
| majutusteenused | |
| puhkeküla või -laagri teenused | |
| Määrdeained | |
| määrdeained | |

¹⁸ 2006. a septembri seisuga.

EÜ ökomärgist ei anta

- toiduainetele, jookidele, farmaatsiatoodetele, meditsiiniseadmetele
- kemikaalidele, mis on mürgised, keskkonnaohtlikud, kantserogeensed, reproduktiivtoksilised või mutageensed
- toodetele, mille valmistamisel on kasutatud tarbijat ja/või keskkonda tõenäoliselt oluliselt kahjustavaid tootmisviise või mille kasutamine võib olla tarbijale kahjulik.

Ökomärgist ei anta üldjuhul ka pooltoodetele ja vaheproduktidele.

2.3.2 Tooterühmade kriteeriumid

Ökomärgise andmise kriteeriumid kehtestatakse eraldi igale tooterühmale, arvestades nende olulusringi. Kõik ühesuguse otstarbega, teatud kasutusala omavahel konkureerivad tooted arvatakse ühte ja samasse tooterühma. Kriteeriumid ei ole võrreldavad esitatavate miinimumnõuetega (mis on sätestatud näiteks õigusaktidega), vaid on ranged ja peavad tagama järjest pareneva keskkonnahoidlikkuse. Märjise andmise kriteeriumid töötatakse välja koostöös huvirühmadega (tööstus, keskkonnaorganisatsioonid, tarbijaühendused jt). Kriteeriumid vaadatakse pärast kehtestamist regulaarselt läbi ning karmistatakse, et tehnoloogia muutumisega kaasas käia ning tagada toodetest tuleneva keskkonnamõju vähendamine. Kriteeriumide kehtivuse aeg sõltub tooterühmast, kuid üldjuhul vaadatakse kõik kriteeriumid üle 5 aasta tagant.

Kõigi olemasolevate tooterühmade kriteeriumid on kinnitatud Euroopa Komisjoni otsustega, mis on EÜ ökomärgise määruse (1980/2000/EÜ) alamaktid. Komisjoni otsus sisaldab viiteid seotud õigusaktidele, defineerib täpselt tooterühma ja kriteeriumide kehtivusaja. Lisas on toodud tooterühma eesmärgid, ökomärgise andmise kriteeriumid (see moodustab dokumendi kõige olulisema osa) ning hindamis- ja kontrollinõuded. Tooterühmiti on kriteeriumide arv väga erinev, näiteks personaalarvutil on 9 kriteeriumit, majutusteenustel 84. Osadele kriteeriumidele on veel lisatud nt katsete tegemise kord ja teave koostisainete omaduste kohta (puhastusained).

Tekstiiltoodete tooterühm

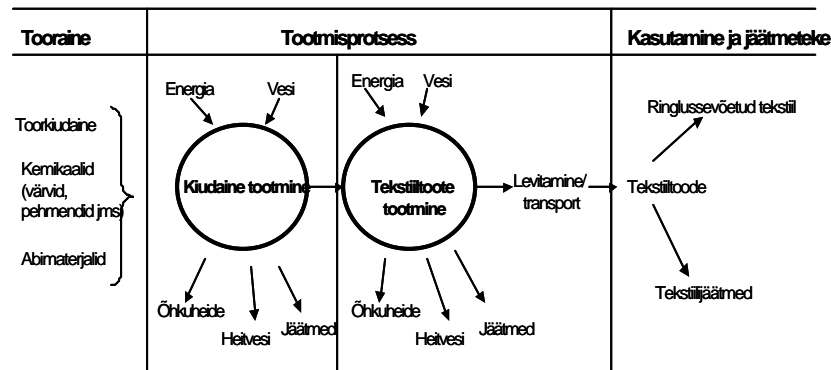
Ökomärgist on võimalik taotleda järgmistele tekstiiltoodete:

- 1) tekstiilist rõivad ja rõivamanused (taskurätikud, rätikud, kotid, seljakotid, seljakotid, vööd), milles on vähemalt 90 massi% tekstiilkiudu
- 2) sisustustekstiil: ruumide sisustamisel kasutatav tekstiil, milles on vähemalt 90 massi% tekstiilkiudu, välja arvatud põrand- ja seinakatted
- 3) kiud, lõng ja riie, mis on mõeldud tekstiilist rõivaste ja rõivamanuste ning sisustustekstiili valmistamiseks

Ökomärgist taotleval tekstiiltoode peab arvestama 40 kriteeriumi, mis on jagatud nõueteks tekstiilkiule, tootmisprotsessile ja kemikaalide kasutusele ning kasutuskõlblikkusele.

Kiuspetsiifilised kriteeriumid on loodud akrüülkiule, naturaalsele tsellulooskiududele (nt puuvill), niinekiududele (nt lina), keratiinkiududele (nt vill), keemilistele tsellulooskiududele, polüamiid-, polüester- ning polüpropüleeni kiule. Kriteeriumeid ei ole loodud mineraal-, klaas-, metall-, süsinik- ja muudele anorgaanilistele kiududele. 85% kogu tootes leiduva kiu massist peab vastama kiuspetsiifilistele kriteeriumidele või olema võetud ringlusse.

Tootmisprotsessi kriteeriumid sisaldavad nõudeid värvimisele, viimistlusainetele, pigmendi eemaldamisele, pesuvahendite, pehmedite ja pleegitite kasutamisele, trükkimisele jms. Kasutuskõlblikkuse puhul on nõuded pesemis- ja kuivatusjärgsele mõõtmete muutustele ja värvipüsivusele.

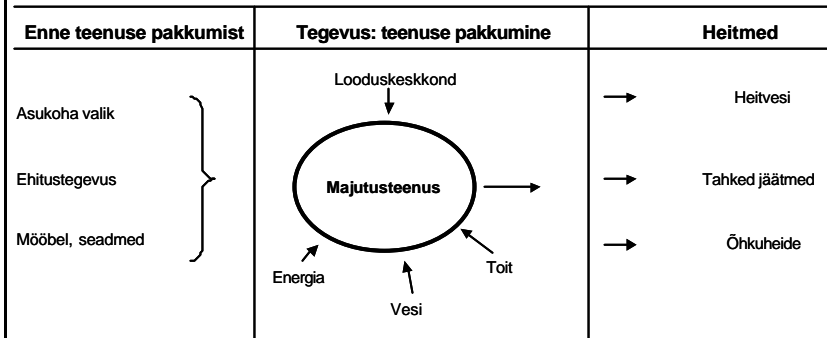


Joonis 3. Tekstiiltoodete olelusring

Majutusteenuste tooterühm

Majutusteenuste tooterühm on esimene teenus, millele loodi ökomärgise andmise kriteeriumid. Majutusteenuste tooterühma kuulub tasulise öömaja andmine asjakohaselt sisustatud toas, kus on vähemalt voodi. Ökomärgise saamiseks peab turistidele, reisijatele või üürnikele öömaja pakkumine olema teenuse pakkuja põhitegevus. Öömajateenusesse võivad kuuluda ka toitlustamine, terviseteenused ja/või haljasalateenused.

Majutusteenuste kriteeriumid on jagatud kohustuslikeks kriteeriumideks, millele kõigile taotleja peab vastama, ja valikulisteks kriteeriumideks, kus taotleja peab koguma vähemalt 16,5 punkti.¹⁹ 37 kohustuslikku kriteeriumi hõlmavad nõuded energia tarbimisele, isolatsioonile, vee tarbimisele, reoveepuhastusele, pesuvahendite ja desinfektsioonivahendite kasutamisele, jäätmekorraldusele ning üldisele majandamisele (nt töötajate koolitus, teave küllastajatele, andmete kogumine jms). Vabalt valitavaid kriteeriumeid on 47, kus on võimalus punkte koguda näiteks energia- ja veekasutuse tõhustamisega, ohtlike kemikaalide kasutuse vähendamisega, orgaaniliste jäätmete kompostimisega, orgaaniliste või kohalike toiduainete pakkumisega, registreeritud/sertifitseeritud keskkonnajuhtimissüsteemi (EMAS, ISO 14001) olemasoluga.



Joonis 4. Majutusteenuse olelusring

Pisette võtetele (töötajate arv <10) võivad olla erisoodustused (vt pkt 3.6).

Majutusteenuse ja puhkeküla või laagri teenuse tooterühmadele on loodud eraldi kodulehekülg <http://www.eco-label-tourism.com>

¹⁹ Kokku on võimalik saada 77 lisapunkti.

3 EÜ ÖKOMÄRGISE TAOTLEMINE

3.1 Enne taotlemist...

Enne ökomärgise taotlemist peab ettevõtte mõtlema, milleks tal ökomärgist vaja on – kas ta soovib saada oma tootele turueelist, luua ettevõttele keskkonnasõbralikku mainet, tõestada oma partneritele toote keskkonnasõbralikkust, parandada toote keskkonnanäitajaid vms. Enamasti toimub valik siiski vastupidiselt – ettevõttele on üks neist soovidest ning vahend selle saavutamiseks on EÜ ökomärgis. Ökomärgise taotlemisel on oluline turg, kus toodet müüakse. EÜ ökomärgis on aktsepteeritud eelkõige Euroopa Liidu riikides, aga ka väljaspool seda.

EÜ ökomärgise kriteeriumid on suurepärane vahend keskkonnahoidlikuks tootearenduseks (vt ptk 1.5) – ettevõtja saab juhiseid, mis on keskkonnale parem ja mis halvem (nt teatud ainete sisaldus toodetes on keelatud) ning saab vastavalt kriteeriumidele oma toodet arendada. Kui ettevõtte parendab oma toodet nõ heast tahtest või toetusmaterjaliks mõnele üksikule äripartnerile ning ei soovi oma toodet ökomärgise kaudu reklaamida, siis võib ta kriteeriumeid vabalt kasutada ning tal ei ole vajadust ökomärgist taotleda. Üldjuhul aga soovivad ettevõtted turueelise saamiseks oma toodet ökomärgisega reklaamida ning läbida tuleb ökomärgise taotlemisprotsess.

3.2 Kes võivad ökomärgist taotleda?

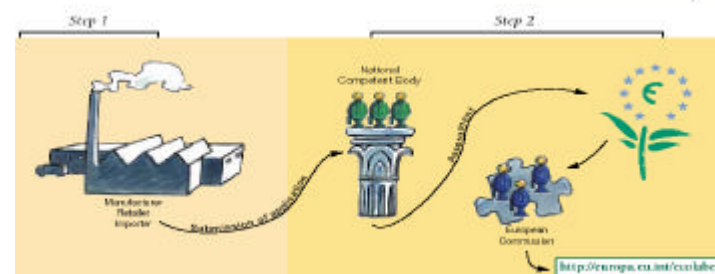
Enne taotlusdokumentide täitmist tuleb hinnata ettevõtte taotluskõlblikkust. Euroopa Ühenduse ökomärgist võivad taotleda ja kasutada kõik tööstus- ja teenindusettevõtted, s.t tootjad, importijad, teenuste osutajad, hulgi- ja jaemüüjad, kelle tootele/teenusele on loodud EÜ ökomärgise andmise kriteeriumid. Kuni 2000. aastani ei olnud hulgi- ja jaemüüjatel ning teenuste pakkujalatel võimalik ökomärgist taotleda. Nüüd võivad nad teha seda toodetele, mida nad turustavad oma kaubamärgi all.

EÜ ökomärgis on Euroopa-keskne, seega taotlevad märgist peamiselt Euroopa Liidu liikmesriikide ettevõtted. Samas on märgist võimalik taotleda ka Norra, Islandi ja Liechtensteini, aga ka mitte-Euroopa ettevõtetel.

EÜ ökomärgist saavad taotleda ettevõtted, kelle toode/teenus kuulub tooterühma, millele on loodud ökomärgise kriteeriumid (vt ptk 2.3).

3.3 Taotluse koostamine

Ökomärgise taotlemine hõlmab kahte etappi: taotluse koostamine ja esitamine ettevõtte poolt ning taotluse hindamine pädeva asutuse poolt (vt joonis 5).



Joonis 5. Ökomärgise taotlemise skeem

Kui ettevõtte on taotluskõlblik, tuleb ettevõttele võtta ühendust pädeva asutusega – Eestis Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskusega (ITK). Pädev asutus pakub teavet ökomärgise taotlemise protseduuri kohta ning annab teada, millised dokumendid tuleb ökomärgise taotlemiseks esitada. Pädev asutus annab teada vajadusest teha katseid aktsepteeritud laborites²⁰ või esitada teatud sertifikaate. Kui pädev asutus kinnitab taotluse vastavust ökomärgise kriteeriumidele informeerib ta sellest Euroopa Komisjoni ning ettevõtte ja toote andmed paigutatakse EÜ ökomärgise registrisse.

Kasulik on enne pädeva asutusega ühenduse võtmist põhjalikult tutvuda valitud tooterühma kriteeriumidega.

3.3.1 Kriteeriumidele vastavuse hindamine

Taotluse koostamise kõige olulisem ja aeganõudvam osa on oma toote kriteeriumidele vastavuse hindamine ja selle tõestamine. See on ettevõtte ülesanne. Ettevõtte peab hoolikalt lugema kriteeriumide nõudeid, leidma andmed toote kohta, hindama nende andmete vastavust nõuetel ning vajadusel toodet muutma. Kuna tooterühmad on väga erinevad, on ka nende kriteeriumid erinevad. Kriteeriumid sisaldavad nõudeid alates toote koostisest kuni pakendamise ja tarbija teavitamiseni. Samas on sarnaste tooterühmade kriteeriumid ja

²⁰ Sobiva laboratooriumi leidmiseks tuleb nõu küsida pädevalt asutuselt (ITK).

taotlusprotsess suhteliselt sarnased, nt personaal- ja kandearvutid; kodumajapidamismasinad jne.

Alljärgnevalt toome näite käsinõudepesuvahendi tooterühma kriteeriumidele vastavuse hindamisest, millele on sarnased ka universaalpuhastusvahendite, nõudepesumasinate kasutatavate pesuvahendite ja pesu pesemiseks ettenähtud pesuainete tooterühma kriteeriumidele vastavuse hindamine. Taotlusprotsessist paremini arusaamiseks on jooksvalt viidatud ka tõendusdokumentidele, millest räägitakse kokkuvõtvalt järgmises alapeatükis (ptk 3.3.2).

Käsinõudepesuvahendi tooterühma kriteeriumidele vastavuse hindamine

Käsinõudepesuvahendite tooterühm hõlmab kõiki nii eratarbeks kui kutsetegevuseks mõeldud detergente, mida kasutatakse nõude, savinõude, nügade-kahvlite, pottide, pannide ja köögitarvete käsitsipesul.

Põhikriteeriumid käsinõudepesuvahendile on seotud mürgise toimega veeorganismidele, pindaktiivsete ainete biolagunevusega, ohtlike ja mürgiste ainete/valmististe, biotsiidide, värv- ja lõhnaainete, ülitundlikust põhjustavate ja kahjulike või söövitavate omadustega ainete sisaldusega. Lisaks on nõuded pakendile, kasutuskõlblikkusele, tarbija teavitamisele ja ökomärgisel esitatavale teabele.

Esmalt täidab ettevõtte toote koostise tabeli, kus tuleb reastada kõik ained ja valmistised nende kaubamärgi ja keemilise nimetusega, selle aine otstarve tootes ja CAS-number. Seejärel tuleb DID loendist leida DID-number, identifitseerida aine sisaldus tootes (%) ja märke ohutuskaardi olemasolu kohta (vt lisa 3).

DID loend on käsinõudepesuvahendite ökomärgise kriteeriumide lisa I liite A-osa, mis koosneb koostisainete loetelust, kus on andmed loetelus olevate ainete mürgisuse ja lagunevuse kohta.

Kui koostisainet ei ole DID loendi A-osas, peab taotleja andma hinnangulise väärtuse vastavalt DID loendi B-osas (I liide) kirjeldatud menetlusele.

Kriteerium 1. Mürgine toime veeorganismidele

DID-numbri järgi leiab DID loendist andmed aine mürgisusteguri, mis põhineb kroonilisel mürgisusel veeorganismidele (TF), ja aine lagunevusteguri (DF) kohta. Need kaks näitajat aitavad arvutada välja koostisainete, -valmististe toksiliskriitilise lahjendusemäära (CDV_{tox}) kasutades valemit:

$$CDV_{tox}(\text{koostisaine I}) = \text{kaal (i)} \times DF \text{ (i)} / TF \text{ krooniline (i)} \times 1000$$

$$Nt \text{ } CDV_{tox} \text{ (Bronopol)} = 0,000125 \times 0,5 / 0,002 \times 1000 = 31,25$$

Vaata ka lisa 4.

Kõigi koostisainete toksiliskriitilise lahjendusemäära (CDV_{tox}) kogusuma väljendatuna nõudepesuvee ühe liitri kohta ei tohi ületada 4 200 L.

Tõendusmaterjalina tuleb esitada toote täpne koostis koos ohutuskaartide koopiatega ja arvutused, mis näitavad toote vastavust kõnealusele kriteeriumile.

Kriteerium 2. Pindaktiivsete ainete biolagunevus

Kõik tootes kasutatud pindaktiivsed ained peavad olema kergesti biolagunevad ja anaeroobselt lagunevad.

DID loendist leiab DID-numbri järgi info koostisainete aeroobse ja anaeroobse lagunevuse kohta. Selle kriteeriumi puhul tuleb vaadata ainult pindaktiivsete ainete lagunevust.

Lisas 4 on toodud näide, kus hinnata tuleb koostisaine nr 2 lagunevust. DID loendi kohaselt on aine kergesti aeroobselt lagunev, kuid anaeroobse lagunevuse kohta on märke "O" (koostisainet ei ole katsetatud). Sellisel juhul on kaks võimalust toote kohta vastava teabe saamiseks: viia läbi akrediteeritud laboris anaeroobse biolagunevuse katse või leida viiteid kirjalikest usaldusväärsetest allikatest.

Katse tegemiseks peab leidma sobiva laboratooriumi. Katsete tegemise organiseerib ja nende eest tasub taotleja.

Nende pindaktiivsete ainete kohta, mida DID-loendi A-osas ei ole, tuleb esitada asjakohane teave kirjandus- või muude allikate põhjal või teha katse. Anaeroobse lagunemise testimiseks tuleb järgida liite II juhiseid.

Tõendusmaterjalina tuleb esitada toote täpne koostis ja iga koostisaine funktsiooni kirjeldus. Lisatakse koostisainete ohutuskaardid, ainete/valmististe tootjate kinnitused ja/või viited kirjandusele. Pädev asutus otsustab, kas viide kirjandusele on piisav aine lagunevuse tõestamiseks.

Kriteerium 3. Ohtlikud või mürgised ained või valmistised

Toote koostisesse ei tohi kuuluda terve rida ohtlikke ained. Näiteks alküülfenooloksülaadid ja nende derivaadid, etüleendiamiintetraatsetaat ja selle soolad, nitrilotriatsetaat, mitmed muskuse nitro- ja polütsükliilised ühendid, ja kvaternaarsed ammoooniumsoolad, mis ei ole kergesti biolagunevad. Lisaks ei tohi tootes olla koostisaineid, mida võib liigitada järgmiste hoiatusmärgetega

(riskilauseetega): R40, R45, R46, R49, R68, R50-53, R51-53, R59, R60, R61, R62, R63, R64. Nõuet kohaldatakse kõigile koostisainetele (ained ja valmistised) ja valmististe koostisainetele, mille sisaldus lõpptootes on üle 0,01 massi%.

Aine on keemiline element või keemiline ühend, kaasa arvatud püsivuse säilitamiseks vajalikud lisandid ja tootmismenetlusest johtuvad lisandid. Aine nimetus peab iseloomustama selle koostist ja struktuuri.

Valmistis on kahe või rohkema aine segu või lahus.

Tõendusmaterjaliks on toote koostise kirjeldus, taotleja deklaratsioon ja vajadusel tarnija/tooraine tootja kinnitus ja ohutuskaardid.

Kriteerium 4. Biotsiidid

Tootes tohib olla üksnes toote säilitamiseks vajalikke biotsiide, st et pindaktiivsed ained biotsiide sisaldada ei tohi ning hinnata tuleb säilitusainete (konservantide) biotsiidi sisaldust. Säilitusainena kasutatavat biotsiid, mis on märgistatud riskilauseetega R50-53 või R51-53 ja on kooskõlas direktiiviga 1999/45/EÜ²¹, tohib kasutada ainult siis, kui need ei ole potentsiaalselt bioakumuleeruvad. Viimane nõue on täidetud juhul, kui oktanolii-vee jaotustegur ($\log P_{ow}$) on $\leq 3,0$.²²

Tõendusmaterjaliks on säilitusaine ohutuskaardi koopia, biotsiidi tarnija kinnitus ja taotleja deklaratsioon biotsiidi kontsentratsioonist lõpptootes.

Tüüppakendil ei tohi olla viidet, et tootel on mikroobivastane toime.

Tõendusmaterjaliks on etiketi/pakendi näidis.

Kriteeriumid 5. Värvained

Toode ei tohi sisaldada värvaineid, mis ei ole lubatud värvainete sisaldust reguleerivate direktiividega.²³

Tõendusmaterjaliks on toote koostises värvainete loend (lisa 3) ning värvaine(te) tootja kinnitus. Kui toode ei sisalda värvaineid, peab taotleja esitama enesedeklaratsiooni väitega, et toode esi sisalda värvaineid.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 1999/45/EÜ, 31. mai 1999, ohtlike preparaatide klassifitseerimist, pakendamist ja märgistamist käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta

²² Välja arvatud juhul, kui aine/valmistise katseliselt määratud bioakumulatsioonitegur on ≤ 100

²³ Dir 76/768/EMÜ, Dir 94/36/EÜ, Dir 67/548/EMÜ

Kriteerium 6. Lõhnaained

Toode ei tohi sisaldada lõhnaaineid, mis sisaldavad muskuse nitro- ja polütsükliilis ühendeid või ei ole toodetud/käideldud Rahvusvahelise Lõhnaainete Assotsiatsiooni²⁴ eeskirja kohaselt.

Lõhnaaineid ei tohi kasutada kutsetegevuses kasutatavates käsinõude-pesuvahendites.

Tõendusmaterjaliks on toote koostises lõhnaainete loend (lisa 3) ning lõhnaaine(te) tootja kinnitus. Kui toode ei sisalda lõhnaaineid, peab taotleja esitama enesedeklaratsiooni väitega, et toode esi sisalda lõhnaaineid.

Kriteerium 7. Ülitundlikkust põhjustavad ained

Toodet ei tohi liigitada hoiatusmärgistega R42 (võib sissehingamisel põhjustada ülitundlikkust) ja/või R43 (võib nahale sattudes põhjustada ülitundlikkust)²⁵. Samuti ei tohi toode sisaldada vastavate hoiatusmärgistega koostisained, kui need moodustavad lõpptootest rohkem kui 0,1 massi%.

Tõenduseks on taotleja deklaratsioon ja materjaliohutuskaardid.

Kriteerium 8. Kahjulikud või söövitavad omadused

Toode ja tema koostisosad ei tohi olla omadustega "ohtlik" (Xn) või "söövitav" (C).²⁵

Tõenduseks on taotleja deklaratsioon ja materjaliohutuskaardid.

Tähelepanu tasub pöörata sellele, et üldjuhul kehtivad koostise ja hoiatusmärgistuse piirangud nii tootele tervikuna, kui ka tema koostisainetele, -valmististele. Samas võivad nõuded üksikule koostisainele olla leebemad, kui selle kontsentratsioon lõpptootes on väike. Vt kriteeriumit 7.

Kriteerium 9. Pakendile esitatavad nõuded

Nõuded toote müügipakendile on seotud mahukoefitsiendi, ringlussevõetud pakkematerjali ja plastmassi märgistusega.

Müügipakendi mahukoefitsient peab olema $\geq 1,9$ (v. a kork).

Mahukoefitsient on kõige väiksem risttahukas, kuhu pakend ära mahuks, jagatuna pakendis oleva toote mahuga.

Näiteks, kui 0,5 liitri pudel mõõtmed on 8x16x6,5 cm, siis selle maht $V=832 \text{ cm}^3$. Mahukoefitsient $= 832/500 = 1,6$.

²⁴ <http://www.ifraorg.org>

²⁵ Dir 1999/45/EÜ kohaselt

Kui müügipakend on 50% või suuremas mahus valmistatud ringlussevõetud materjalist, siis mahukoefitsiendi arvutus ei kehti. Sel juhul peab pakendil olev viide ringlussevõtu kohta olema kooskõlas ISO standardiga 14021 (keskkonnamärgiste II tüüp – enesedeklaratsioonid). Plastmassist tootepakend peab olema märgistatud vastavalt pakendi ja pakendijäätmete kohta käivatele direktiividele ja standarditele.²⁶

Tõendusmaterjaliks on mahukoefitsiendi arvutus, pakendi näidised ja pakenditootja kinnitused pakendi materjali (nt ringlussevõetud materjalist) ja märgistamise kohta.

Kriteerium 10. Kasutuskõlblikkus

Toode peab olema kasutuskõlblik ja vastama tarbijate vajadusele ning selle puhastusvõime ja -maht peab olema samaväärne või parem kui sama tooterühma tuntud margi- või tavatootel. Puhastusvõime ja -mahu hindamiseks tuleb läbi viia laboratoorne katse, mida on kirjeldatud kriteeriumide liites III. Oma toodet peab hindama koos võrdlustootega, mille kiidab heaks pädev asutus, s.t ITK.

Tõendusmaterjalina esitatakse laboratoorse katse tulemused. Katse võib läbi viia oma laboratooriumis, kui katseprotsessi jälgib pädeva asutuse esindaja.

Kriteerium 11. Kasutusjuhend

Kriteeriumides on sätestatud, milline teave peab olema esitatud toote pakendil, nt efektiivse kasutuse juhised, viide EÜ ökomärgise kodulehele jms.

Uue toote puhul on pakendi kujundamine lihtne, kuna kõik nõuded saab koheselt täita. Olemasoleva toote puhul peab vajadusel etiketti/pakendit muutma.

Tõenduseks on etiketi/pakendi näidis ja taotleja deklaratsioon.

Kriteerium 12. Teave ökomärgisel

Ökomärgise sümboli esitamisel tootel/toote pakendil on kindlad nõuded (vt joonis 6). Käsinõudepesuvahendi puhul peab ökomärgise teises lahtris olema tekst (vähemalt üks neist kirjetest):

- vähene mõju veeorganismidele
- ohtlike ainete vähene kasutamine
- selge kasutusjuhend.

Tõendusmaterjaliks on etiketi/pakendi näidis ja taotleja deklaratsioon.

3.3.2 Taotlus- ja tõendusdokumendid

Pärast kriteeriumidele vastavuse hindamist peab taotleja koostama nn **taotluskausta**, mis koosneb taotlusdokumentidest (mis sisaldab teavet tootja ja toote kohta), taotleja enesedeklaratsioonidest, tarnija- te/tooraine tootjate/teenuse pakkujate kinnitustest, toote nn tehnilistest dokumentidest (nt ohutuskaardid), laboratoorsete katsete tulemustest ning toote ja pakendi (koos etiketiga) näidistest. Enamusele deklaratsioonidele ja kinnitustele on vormid olemas.

Euroopa Liit on töötanud kõigi tooterühmade osas välja taotlusdokumendid. Taotlusdokumendid saab pädevast asutusest – Eestis ITK-st. Taotlusdokumendid sisaldavad vorme, mis taotleja ja/või koostisaine, valmistise, pakendi vms tootja, teenusepakkuja jne peab täitma. Enamuse vormidest täidab taotleja ise, kus ta deklareerib oma vastavust kriteeriumidele (nn enesedeklaratsioonid), kuid osad vormid tuleb täita tarnijatel/partneritel.

Sõltumatu osapoole kinnituse vajadusega kriteeriumide puhul esitatakse laboratoorsete katsete protokollid.

Tõendusmaterjaliks võivad aga olla ka nt fotod ja muud lisamaterjalid. Näiteks majutusteenuse tooterühmas on nõuded vee- ja energiasäästule viitvatele siltidele tubades ja tualettides ning keskkonnaga seotud kliendiküsimustiku koostamisele.

Enne taotlusdokumentide esitamist on mõistlik saada ülevaade kõigist vajalikest tõendusdokumentidest (vt tabel 2). Tõendusmaterjalide kogumisel tuleb lähtuda konkreetsest tootest, nt kui lõhnaainet tootes ei ole, siis ei ole vaja ka lõhnaaine tootja kinnitust.

²⁶ Dir 94/62/EÜ või standard DIN 6120 1. ja 2. osa koos toimes standardi DIN 7728 1. osaga.

**Tabel 2. Tõendusdokumentide kontroll-leht (näide käsinõudepesuvahe-
dite tooterühma alusel)**

| Kriteerium | Ohutus - kaart(did) | Koostis | Taotleja deklaratsio- on | Tootja/tarnija kinnitus* | Etikett/ pakend | Katse aruanne |
|---|------------------------|---------|--------------------------------|-----------------------------|--------------------|------------------|
| 1. Mürgine toime veeorganismidele | X | X | | | | |
| 2. Pindaktiivsete ainete bio- lagunevus (a, b)) | X | X | | X | | X |
| 3. Ohu- / mürgised ained, valmistised | a) | X | X | X | | |
| | b) | X | X | X | | |
| | c) | X | X | X | | |
| 4. Biotsiidid | a) | X | | X | | |
| | b) | | | | X | |
| | c) | X | X | X | | |
| 5. Värvained | X | X | v | X | | |
| 6. Lõhnaained | X | X | v | X | | |
| 7. Ülitundlikkust põhjustavad ained | X | X | X | | | |
| 8. Kahjulikud või söövitavad omadused | X | X | | | | |
| 9. Pakend | a) | | X | | X | |
| | b) | | v | X | X | |
| | c) | | X | | X | |
| | d) | | | X | X | |
| 10. Kasutuskõlb- likkus | | | X | | | X |
| 11. Kasutusj- uhend | | | X | | X | |
| 12. Teave ökomärgisel | | | X | | X | |

* Tooraine, valmistise tootja/tarnija kinnitus, v – vajadusel

Seletus: ohutuskartide koopaid ja toote koostist ei pea esitama iga kriteeriumi juures. Sõltuvalt sellest, kas ja kui palju toode sisaldab mõnda lubamatut ainet või mitte, tuleb esitada kas tarnija/aine tootja kinnitus või taotleja enesedeklaratsioon, kus kinnitatakse, et toode ainet ei sisalda.

Toote näidis koos pakendi, etiketi jms on taotluskausta oluline osa. See on kinnitus tootel esitatava teabe ja ökomärgise korrektsele kasutamisele.

Taotleja esitab taotluskausta pädevale asutusele ning hoiab koopia sellest ka enda valduses. Kogu ökomärgise kasutuse jooksul tuleb taotluskaust alles hoida ning vajadusel seda täiendada.

3.3.3 Taotluse esitamine

Taotluskaust esitatakse kahes eksemplaris (paberkujul) ja allkirjastatult pädevale asutusele (ITK). Taotlus esitatakse selle riigi pädevale asutusele, kus toodet peamiselt toodetakse. Kui tootmine või turustamine toimub mitmes liikmesriigis või osaliselt koguni väljaspool Euroopa Liitu, siis esitatakse taotlus vabalt valitud liikmesriigi pädevale asutusele (üldjuhul selles riigis, kus toodet peamiselt toodetakse või turustatakse).

Taotlusele tuleb lisada riigilõivu (vt ptk 3.6) maksmise kinnitus. Riigilõivu suuruse teada saamiseks tuleks eelnevalt ühendust võtta pädeva asutusega.

3.4 Taotluse hindamine ja ökomärgise saamine

Taotlust hindab selle riigi pädev asutus, kuhu taotlus esitati.²⁷ Taotlus peab sisaldama ökomärgist taotleva toote taotluskausta kõiki dokumente. Kui taotluses esineb puudusi, määrab pädev asutus tähtsaja puuduste kõrvaldamiseks ja teavitab sellest taotlejat. Soovi korral võib pädeva asutuse esindaja (või neid esindav ekspert) ettevõtet, ja ka tarnijaid/allhankijaid, külastada ja kontrollida andmete õigsust, teavitades ettevõtet sellest eelnevalt. Taotluse hindamise aeg sõltub tooterühmast, dokumentide esitamise korrektsusest ning vastavusest kriteeriumidele. Kui kõik andmed ja dokumendid on korrektsed, võtab ökomärgise andmine aega 1-2 kuud. Kui tekib vajadus taotluse menetlemise peatamiseks, pikeneb lõpliku otsuse tegemine menetlemist takistavate asjaolude kõrvaldamiseks kuluva aja võrra.

Pädev asutus teeb endast oleneva, et tagada talle usaldatud andmete ja dokumentide kaitsmine võltsimise ja väärkasutamise eest. Konfidentsiaalsus, õigused ja kohustused pannakse paika taotleja ja pädeva asutuse vahel sõlmitava lepinguga.

Ökomärgise kasutamise õiguse saab taotleja pärast kõigile kriteeriumidele vastavuse tõestamist ja lepingu sõlmimist. Taotluse riigilõivu ei tagastata, kui taotlemine ei olnud edukas.

²⁷ Pädeval asutusel ei ole enam kohustust saada Euroopa Komisjonilt kinnitust ökomärgise taotluse kohta ning oodata 30 päeva nõusolekut või märgise andmisest keeldumist. Pärast ökomärgise väljaandmist informeerib pädev asutus sellest Euroopa Komisjoni ning toode kantakse üleeuroopalisse andmebaasi.

3.5 Ökomärgise kasutamine (lepingu sõlmimine)

Enne märgise andmist ei tohi ökomärgist kasutada ega sellele reklaamis viidata, pärast märgise andmist tohib seda teha ainult seoses konkreetse tootega, millele märgis on omistatud. Igasugune vale või eksitav reklaam ja märgise kasutamine on keelatud.

Pädev asutus sõlmib iga ökomärgise taotlejaga lepingu märgise kasutamistingimuste kohta. Ökomärgise andmise jaoks on välja töötatud standardne leping.²⁸ Standardne leping koosneb põhilepingust ja lisadest.

Lepingu lisad:

- Lisa 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ökomärgise määruse 1980/2000/EÜ koopia
- Lisa 2. Ökomärgisega toote tehniline kirjeldus (sisaldab toote nime, tootmise asukohta ja ökomärgise litsentsinumbrit)
- Lisa 3. Tooterühma kriteeriumide koopia (komisjoni otsus)
- Lisa 4. Ökomärgise kasutamistingimused
- Lisa 5. Koopia komisjoni otsusest 2000/728/EÜ ökomärgisega seotud kulude ja lõivude kinnitamise kohta
- Lisa 6. Taotleja aastamaksu ja lõivu arvestus²⁹

Vajadusel lisatakse muud lisad.

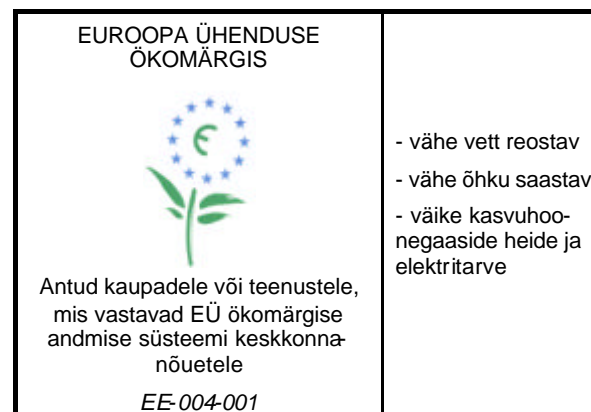
Ökomärgise kasutamise õigust omav isik esitab pädevale asutusele üks kord aastas eelmise kalendriaasta jooksul ökomärgise saanud toodete käibe kohta. Vastavalt sellele näidule arvestatakse välja aastamaks. Võimalikud soodustused on esitatud peatükis 3.6.

Lepingu sõlmimise järgselt saab ettevõtte õiguse kasutada ökomärgise sümbolit oma tootel, toote pakendil, etiketil, tootega kaasnevates dokumentides ja reklaamis. Ökomärgis esitatakse koos Lillekese logo, litsentsi registreerimisnumbri ja vähemalt ühe (aga mitte rohkem kui kolme) mõjuga keskkonnale.³⁰ Registreerimisnumber koosneb riigi lühendist, kus ökomärgist taotleti, tooterühma koodist ja selle tooterühma taotluse järjekorra numbrist (vt joonis 6).

²⁸ EÜT L 293/20, 22.11.2000, lk 245-248

²⁹ vt ptk 3.7

³⁰ Täpsemad sümboli kasutamise nõuded on esitatud ühenduse muudetud ökomärgise andmise määruse (EÜT L 237, 21.9.2000, lk 1–12) lisa 3



Joonis 6. EÜ ökomärgise esitamise näide (pehmet paberist tooted)

Logo muuta ja moonutada ei tohi. Kui tootel ei ole võimalik kasutada kogu logo (nt väike toode, reljeftrükk jms) võib kasutada ainult märgise esimest poolt (ka ilma kirjeteta), kuid kogu märgis peab oleme esitatud kas pakendil, teabelehtedel, tootekirjelduses vms. Oluline on litsentsinumbri esitamine, kuna selle järgi on võimalik toote identifitseerida

Ökomärgisega toodete ja ökomärgise kasutamise õigust omavate isikute andmed avaldatakse Euroopa Komisjoni ökomärgise registris.³¹

Ökomärgis on kehtiv nii kaua, kuni tooterühmale pole kehtestatud uusi kriteeriumeid. Tavaliselt vaadatakse kriteeriumid üle iga 3–5 aasta järel. Sageli pikendatakse lihtsalt kehtivuse aega ning sisulisi muutusi kriteeriumides ei tehta.

3.6 Ökomärgisega seotud kulud

Ökomärgise taotlemise, saamise ja kasutamisega kaasnevad taotlejale järgmised kulud:

1. Tööajakulu

Tööajakulu ökomärgise taotlemise protsessi läbiviimiseks sõltub ettevõtte ja toote omapärast, andmete olemasolust ja kättesaadavusest, kaasatud inimeste arvust (nii ettevõtte töötajate kui väliste ekspertide omast), lisatestide tegemise vajadusest jne.

³¹ Euroopa Komisjoni ökomärgise register: <http://www.eco-label.com>

2. Katsetamis- ja kontrollimiskulud

Taotlejad maksavad kriteeriumidele vastavuse kontrollimis- ja katsetamiskulud ise.

3. Seadmete ja tootmise ümberseadistamise kulud, lisainvesteeringud, toote koostisega seotud lisakulud jms

Need kulud katab taotleja.

4. Taotlemise menetluskulud (riigilõiv)

Ökomärgise taotluse eest tuleb tasuda taotluse menetluslõiv. Ühe taotluse menetlemise riigilõiv on 5000 krooni.³²

Riigilõivu soodustused

- Väike- ja keskmise suurusega ettevõtetel vähendatakse taotluse esitamise lõivu 25% võrra, s.t riigilõiv on 3725 krooni.
- Majutusteenuste ning puhkeküla või -laagri tooterühmades võib pisiettevõtete taotluse esitamise lõivu vähendada kuni 75%, s.t riigilõiv on 1250 krooni.

Väike- ja keskmise suurusega ettevõttes töötab <250 inimest, aastane käive on < 50 miljonit eurot ja aastabilanss < 43 miljonit eurot.

Pisiettevõttes töötab <10 inimest, aastane käive on <2 miljonit eurot.³³

5. Ökomärgise kasutamise aastamaks

Iga taotleja, kellele on antud ökomärgis, tasub ökomärgise andnud pädevale asutusele märgise kasutamise eest aastamaksu. Aastamaks on 0,15% ökomärgisega toote aastasest käibest või minimaalselt 500 eurot (7825 krooni) ja maksimaalselt 25 000 eurot (391 160 krooni) tooterühma ja taotleja kohta. Üle ülemmäära aastamaksu ei pea maksma. Aasta maksu makstakse üks kord aastas pädeva asutuse määratud ajaks.

Aastamaksu soodustused

Soodustused kehtivad nii käibe pealt arvatud aastamaksu kui alam- ja ülemmäära kohta.

- Väike- ja keskmise suurusega ettevõtetel vähendatakse aastamaksu 25% võrra.

³² Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus §52.

³³ Vastavalt väike- ja keskmise suurusega ettevõtete definitsioonile (EÜT L 124, 20.05.2003, lk 36-41).

http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/l_124/l_12420030520en00360041.pdf

- Taotlejad, kes on EMAS-registreeritud või ISO 14001 standardi kohasel sertifitseeritud (vt ptk 1.5), võivad saada aastamaksu lisavabastust kuni 15%.
- Kui tootele on omistatud mõni teine ökomärgis (mis on kooskõlas ISO 14024 standardi üldiste nõuetega, vt ptk 1.4), on võimalik saada aastamaksu vähendust kuni 30%.

Soodustus ISO 14001, EMAS-i ja teiste ökomärgiste omamisel rakendub ainult nende kehtivuse aja jooksul.

- Majutusteenuste ning puhkeküla ja -laagri tooterühmades on minimaalne aastamaks 100 eurot (1565 krooni) ja müügiühmalt arvatavat aastamaksu vähendatakse 50%.
- Pädeval asutusel on õigus vähendada esimesel kolmel ökomärgise taotlejal aastamaksu määra kuni 25%.

Kõik need soodustused on kumulatiivsed, kuid ...

...aastamaksu määra ei tohi vähendada kokku üle 50%, s.t et minimaalne aastamaksu määr on 250 eurot (3910 krooni).

Näide A: pesupulbrit tootvas ettevõttes on 30 töötajat. Neil ei ole rakerdatud ISO 14001 või EMAS kohane keskkonnajuhtimissüsteem ning nad on Eestis esimene ettevõtte, kes taotleb ökomärgist. Aastane ökomärgisega toote käive on 1 miljon krooni.

Riigilõiv: 3 750 krooni (VKE soodustus 25%).

Aastamaksu vähendamise määr 50% (VKE, esimene taotleja); 0,15% aastasest käibest on 1 500 krooni. Kuna alammäär on suurem, kui käibe pealt arvatatu, siis kehtib esimene.

Aastamaks: 3 910 krooni

Näide B, versioon 1: voodilinu tootvas ettevõttes on 500 töötajat. Neil on EMAS kohane keskkonnajuhtimissüsteem ja nad on ökomärgise 15. taotlejad Eestis. Aastane ökomärgisega toote käive on 8 miljonit krooni.

Riigilõiv: 5000 krooni (soodustusi ei ole).

Aastamaksu vähendamise määr 15% (EMAS). 0,15% aastasest käibest on 12 000 krooni. Alammäär oleks 6651 krooni ja ülemmäär 332 486 krooni.

Aastamaks: 10 200 krooni (aastakäibe vähendamine 15% võrra)

Versioon 2: tootel on juba teine ökomärgis (nt Põhjamaade Luik), aastamaksu määr väheneb lisaks 30% (kokku 45%). Käibe pealt arvatud aastamaks oleks 6 600 krooni; alammäära pealt arvatatu 4 304 krooni. Ülemmäär oleks 215 138 krooni.

Aastamaks 6 600 krooni (aastakäibe vähendamine 45% võrra)

3.7 Järelevalve ja edasised tegevused

Järelevalve

Ökomärgise kasutamist kontrollib pädev asutus, kellel on õigus tootjalt igal ajal küsida tõendeid ökomärgise vastavuse kohta kriteeriumidele. Pädev asutus võib kontrollida toodet, tootmise asukohta ja tootmisprotsessi. Ettevõtet teavitatakse eelnevalt külastusest. Koostöös Tarbijakaitseametiga kontrollib pädev asutus ökomärgise kasutamist toodetel poodides.

Pädev asutus teavitab ökomärgise kasutamise õigust omavat isikut ökomärgise saanud toote kohta esitatud kõikidest kaebustest ning võib nõuda selgitusi.

Ökomärgise kasutamise tingimuste rikkumiste eest karistatakse eraisikut rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Juriidilist isikut karistatakse rahatrahviga kuni 50 000 krooni.³⁴

Lepingu uuendamine

Tavaliselt lõpeb ökomärgise kasutamise leping samal ajal vastava tooterühma kriteeriumide kehtivuse lõppemisega. Kui tooterühma kriteeriumide kehtivust teatavaks ajaks ilma muudatusteta pikendatakse ja kui pädev asutus ei ole lepingu lõpetamisest kirjalikult teatanud vähemalt kolm kuud enne tooterühma kriteeriumide ja käesoleva lepingu kehtivuse lõppemist, informeerib pädev asutus valdajat vähemalt kolm kuud ette, et lepingu kehtivusaeg jätkub, kuni kehtivad tooterühma kriteeriumid. Kriteeriumide muutmisel peab ettevõtte uuesti tõestama, et tema toode vastab jätkuvalt uutele kriteeriumidele. Selleks tuleb vastavust muudetud kriteeriumi(de)le hinnata ning vajadusel vastavad taotlusvormid täitma ja pädevale asutusele esitada. Pädev asutus ise teavitab ettevõtet uute vormide täitmise vajadusest ning annab pärast esitamist teada, kas ettevõtte vastas kriteeriumidele.

Ökomärgisega toote muutmine

Ökomärgisega toodet võib muuta kui see muutus on vastavuses ökomärgise kriteeriumidega. Uut taotlust ei ole vaja esitada, kui muudetakse nt toote suurust või disaini. Pädevat asutust peab teavitama olulisematest muutustest, nt toote nime, pakendi, koostisaine, materjali, töötlemisprotsessi muutmine jms. Vajadusel tuleb täita vastava kriteeriumi kohta käivad uued vormid.

Pädevale asutusele tuleb esitada dokumendid, mis sisaldavad:

- ökomärgisega toote (või tooteseeria) nimi
- ökomärgise kasutamise litsentsinumber
- kirjeldus muutuse mõjust ökomärgisega tootele (nt kas lihtsalt on muudetud nime või on loodud uus kaubamärk või tootmine on lõpetatud)
- kinnitus toote vastavusest kriteeriumidele

Uue toote lisamine

Kui tootja soovib lisada uut toodet ökomärgisega toodete rühma, mis kvalifitseerub samasse tooterühma, peab taotleja esitama pädevale asutusele lisataotluskausta. Tavaliselt katab ökomärgise leping kõik tooted, millele tootja on ökomärgist taotlenud. Uue toote lisamisel koostatakse lepingule lisa, mis sisaldab kõiki vastava tooterühma tootenimetusi.

Ökomärgisega kasutamise lõpetamine

Pädeval asutusel on õigus ökomärgise kasutamine tootel lõpetada või peatada, kui ettevõtte lepingutingimusi rikub.

Leping peatatakse ka siis, kui ökomärgise kriteeriumid enam ei kehti ja pikendusaeg on möödunud (ettevõtjal on siiski õigus juba toodetud partii ära müüa, kuid sel ajal ei tohi märgist toote reklaamimise eesmärgil kasutada). Üldjuhul pikendatakse või muudetakse ökomärgise kriteeriumeid ja kehtivuse aega õigeaegselt ning tootjal on 6 kuud aega oma vastavust muudetud kriteeriumidele tõestada. Pädeva asutusega sõlmitakse sel juhul uus leping. Kui ettevõtte lepingut pikendada ei soovi on tal õigus 6 kuu jooksul veel ökomärgisega toodet müüa.

Reklaam

Soovitav on ökomärgisega toodete lisaväärtuse esiletõstmine reklaamimisega. Ökomärgisega toote reklaam on igati lubatud kui järgitakse ökomärgise kasutamise ja esitamise nõudeid. Reklaamiga seotud tegevused ja kulud on ettevõtte enda otsustada.

Euroopa Komisjon on läbi viinud ja viib kampaaniaid EÜ ökomärgise tutvustamiseks ja propageerimiseks. Sama kohustus on ka kõigil liikmesriikidel. Eestis vastutavad EÜ ökomärgise tutvustamise ja propageerimise eest Keskkonnaministerium.

³⁴ Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus §54

4 KASUTATUD MATERJALID JA ABITEAVE

Veebilehed

Euroopa Komisjoni ametlik ökomärgise koduleht

<http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/>

Üldine teave Euroopa Ühenduse ökomärgise kohta, sh abimaterjalid ja tooterühmade kriteeriumid.

Euroopa Ühenduse ökomärgise kataloog

<http://www.eco-label.com>

Teave ökomärgisega toodete ja ökomärgise kasutamise õigusega ettevõtete kohta.

Euroopa Komisjoni ettevõtlusega seotud keskkonnateabe koduleht

http://europa.eu.int/comm/environment/industry/index_en.htm

Teave saastuse kompleksse ennetamise ja kontrolli, tervikliku tootepoliitika, keskkonnajuhtimissüsteemide, ökomärgiste, keskkonnahoidliku tootearenduse, keskkonnahoidlike avalike hangete jne kohta.

Üfemaailmne Ökomärgise Võrgustik

<http://www.gen.gr.jp>

Koondatud teave ökomärgiste ja erinevate ökomärgiseskeemide kohta.

Põhjamaade ökomärgis (Svanen)

<http://www.svanen.nu>

Teave Põhjamaade ökomärgise ning selle taotlus- ja kasutustingimuste kohta.

Saksamaa ökomärgis (Blauer Engel)

<http://www.blauer-engel.de>

Teave Saksamaa ökomärgise ning selle taotlus- ja kasutustingimuste kohta.

Rootsi Looduskaitseühingu ökomärgis (Bra Miljöval):

<http://www.snf.se>

Teave Rootsi Looduskaitseühingu ökomärgise ning selle taotlus- ja kasutustingimuste kohta.

Eesti Keskkonnaministeeriumi koduleht

<http://www.envir.ee/emas/>

Eestikeelne teave EMAS-i ja ökomärgiste kohta.

Keskkonnaveeb

<http://www.keskkonnaveeb.ee/okomark/okomark.php>

Teave erinevate keskkonnamärgiste, sh ökomärgiste kohta.

Eesti Õiguskeele Keskus

<http://www.legaltext.ee>

Eestikeelsed tõlked Euroopa Komisjoni kehtestatud tooterühmade kriteeriumide otsustest.

Euroopa Ühenduse Teataja

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/et/index.htm>

Euroopa Liidu õigusaktide koduleht (õigusaktid ka eesti keeles).

Trükised

Belmane, I., Dalhammar, C., Moora, H. 2002. Keskkonnajuhtimissüsteemi käsiraamat. SEI.Tallinn, Lundi Ülikool.

Talve, S., Pöld, E. 2005. Olelusringi hindamine. CyclePlan.

Õigusaktid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 1980/2000 ühenduse muudetud ökomärgise andmise süsteemi kohta (EÜT L 237, 21.09.2000, lk 1–12).

Euroopa Komisjoni otsus 2000/729/EÜ ühenduse ökomärgise kasutustingimuste tüüplepingu kohta (EÜT L 293, 22.11.2000, lk 20–23).

Euroopa Komisjoni otsus 2000/728/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse ökomärgise taotluse menetlusloiv ja aastamaks (EÜT L 293, 22.11.2000, lk 18–19).

Euroopa Komisjoni otsus 2003/393/EÜ, millega muudetakse otsust 2000/728/EÜ ühenduse ökomärgise taotluse menetlusloivu ja aastamaksu kehtestamise kohta (EÜT L 135, 3.06.2003, lk 31)

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (RTI, 24.03.2005, 15, 87).

Riigilõivuseadus (RTI 22.10.1997, 80, 1344) ja selle muudatused

Lisa 1. Ökomärgised ei ole...

Mahepõllumajandusmärgised



KRAV. Rootsi mahemärk
<http://www.krav.se>



Luomu. Soome mahemärk
<http://www.luomu.fi>



Eesti mahemärk

Hoiatusmärgised (kohustuslikud)



Mürgine Väga tuleohtlik

Jäätmekäitlusega seotud märgised



Roheline Punkt. Toode kuulub Rohelise Punkti pakendikogumissüs teemi



Möbiuse Leht. Toode või pakend on taaskasutatav (valge) või taaskasutatud (must)

Isedeklareeritavad märgised



Roheline Energia. Märgist võib tootja oma pakendil kasutada juhul, kui ta on ostnud Rohelise Energia sertifikaadi
<http://roheline.energia.ee>



Roheline Trükis. Trükifirma Triip keskkonnasõbraliku trükise kaubamärk
<http://www.triip.ee>

Informatiivsed märgised



Astma ja allergia märk. Tootes pole kasutatud lõhnaaineid ega valgendeid



WWF. Maailma Loodusefondi märgis nendele, kes fondi toetavad



Loodussõbralik toode. Eesti Rohelise Liikumise märgis tõmbamaks tähelepanu keskkonnasõbralikele toodetele kaubanduses

Lisa 2. EÜ ökomärgise tooterühmade kriteeriumid ja kehtivus

| Tooterühm | Link | Kehtivuse lõpp |
|---|---|--------------------|
| 1. Universaalpuhastusvahendid ja sanitaarsõlmede puhastusvahendid 2005/344/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/et/oj/2005/l_115/l_11520050504et00420068.pdf | 31. detsember 2008 |
| 2. Nõudepesumasinate kasutatavad pesuvahendid 2003/31/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:009:0011:01:ET:HTML | 31. detsember 2007 |
| 3. Käsinoodepesuvahendid 2005/342/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/et/oj/2005/l_115/l_11520050504et00090034.pdf | 31. detsember 2008 |
| 4. Pesu pesemiseks ettenähtud pesuained 2003/200/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:076:0025:01:ET:HTML | 29. veebruar 2008 |
| 5. Nõudepesumasinate 2001/689/EÜ, 2005/783/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:242:0023:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:295:0051:01:ET:HTML | 28. august 2007 |
| 6. Lambid 2002/747/EÜ, 2005/384/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:242:0044:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0384:ET:HTML | 31. august 2007 |
| 7. Personaalarvutid 2005/341/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/et/oj/2005/l_115/l_11520050504et00010008.pdf | 30. aprill 2009 |
| 8. Kande arvutid 2005/343/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/et/oj/2005/l_115/l_11520050504et00350041.pdf | 30. aprill 2009 |
| 9. Külmikud 2004/669/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004D0669:ET:HTML | 31. mai 2007 |
| 10. Telerid 2002/255/EÜ, 2005/384/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:087:0053:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0384:ET:HTML | 31. märts 2007 |
| 11. Tolmuimejad 2003/121/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:047:0056:01:ET:HTML | 31. märts 2008 |
| 12. Pesumasinate 2003/240/EÜ, 2005/384/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:089:0016:01:ET:HTML Pikendatud: | 30. november 2007 |

| | | | |
|-----|---|--|--|
| 13. | Koopia- ja joonestuspaber 2002/741/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0384:ET:HTML http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:237:0006:01:ET:HTML | 31. aug 2007 |
| 14. | Pehmepabertooted 2001/405/EÜ, 2005/384/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:142:0010:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0384:ET:HTML http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:236:0010:01:ET:HTML | 4. mai 2007 |
| 15. | Madratsid 2002/740/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:236:0010:01:ET:HTML | 31. aug 2007 |
| 16. | Kõvad põrandakatted 2002/272/EÜ, 2005/783/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:094:0013:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:295:0051:01:ET:HTML | 31. märts 2008 |
| 17. | Sisevärvid ja -lakid 2002/739/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:236:0004:01:ET:HTML | 31. aug 2007 |
| 18. | Müllaparandusained ja kasvusubstraadid 2001/688/EÜ, 2005/384/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:242:0017:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0384:ET:HTML | 28. aug 2007 |
| 19. | Tekstiiltooted 2002/371/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:133:0029:01:ET:HTML | 31. mai 2007 |
| 20. | Jalatsid 2002/231/EÜ, 2005/783/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:077:0050:01:ET:HTML Pikendatud: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:295:0051:01:ET:HTML | 31. märts 2008 |
| 21. | Majutusteenused 2003/287/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:102:0082:01:ET:HTML | 30. aprill 2007 (2008) ³⁵ |
| 22. | Puhkeküla või -laagri teenused 2005/338/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005D0338:ET:HTML | 14. aprill 2008 |
| 23. | Määrdeained 2005/360/EÜ | http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:118:0026:01:ET:HTML | 31. mai 2009 |

Lisa 3. Toote koostise esitamine (näide)

| Jrk.n r | Koostisaine | | Otstarve tootes | CASI nr | DID nr | Sisaldus (massi%) | Ohutuskaart, lisa nr. |
|------------|-------------|---------------------------------------|--------------------|------------|--------|----------------------|--------------------------|
| | Kaubamärk | Keemiline nimetus | | | | | |
| 1 | Bronopol | 2-bromo-2-nitropropan-1,3-diol (100%) | konservant | 52-51-7 | 83 | 0,025 | Lisa nr 1 |
| 2 | Euramiide | Kookose rasvhappe dietaanoolamiid | Pindaktiivne aine | 68603-42-9 | 52 | 1 | Lisa nr 2 |
| ... | vesi | H ₂ O | | 7732-18-5 | | 80 | - |

³⁵ Kui 30. aprilliks 2007 ei ole vastu võetud muudetud kriteeriume, kohaldatakse käesolevat otsust 30. aprillini 2008.

Lisa 4. Toote toksiliskriitiline lahendusmäär (CDV_{tox}) ja lagunevus (näide)

| Jrk.n r | Keemiline nimetus | DID nr | Koostisaine kaal 1 l pesuvee kohta* | Lagunevustegur (DF) ³⁶ | Mürgisustegur (TF krooniline) ²⁸ | CDV _{tox} | Aeroobne lagunevus | Anaeroobne lagunevus |
|---------------|----------------------------------|--------|-------------------------------------|-----------------------------------|---|--------------------|--------------------|----------------------|
| 1 | 2-bromo-2-nitropropan-1,3-diool | 83 | 0,000125 | 0,5 | 0,002 | 31,25 | I | O |
| 2 | Kookose rasvhappe dietanoolamiid | 52 | 0,005 | 0,5 | 0,003 | 83,3 | R | O |
| .. | ... | | | | | | | |
| ... | vesi | | 0,4 | | | | | |
| KOKKU: | | | | | | ... | | |

*Näiteks: doseering 0,5 g/l l vee kohta. Ehk siis siin lahtris: koostisaine kaal 0,5 g-s tootes

Aeroobne lagunevus:

R – kergesti biolagunev
I – potentsiaalselt biolagunev
O – koostisainet ei ole katsetatud
P – püsiv

Anaeroobne lagunevus:

Jah – anaeroobsetes tingimustes lagunev
Ei – ei ole anaeroobset lagunev
O – koostisainet ei ole katsetatud

³⁶ DID-loendist

Kontaktid

Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakond

Narva mnt 7a, 15172 Tallinn

Irma Pakkonen

Tel: 6262974

E-post: irma.pakkonen@envir.ee

<http://www.envir.ee>

Pädev asutus

Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskuse teabebüroo

Mustamäe tee 33, 10616 Tallinn

Hedi Leomar

Tel: 6737596

E-post: hedi.leomar@ic.envir.ee

<http://www.keskkonnainfo.ee>

Juhendmaterjali koostaja



Säästva Eesti Instituut (SEI-Tallinn)

Pk 160, 10502 Tallinn

Viire Viss

Keskkonnakorralduse programm

Tel: 6276100

E-post: seit@seit.ee

<http://www.seit.ee>